

gokrat kritizirale. Rekle so, da se pri nas ne goji ročno delo v taki meri kot na Hrvaškem, kjer ima vsaka pokrajina svoje posebne vrste ročnih del, svoje posebne vzorce in posebne okraske. Rekle so mi, da tu na Slovenskem žensko nima smisla za ročno delo in tega je kriva šola, ki ga ne goji v zadostni meri. Seveda mi take besede niso bile prijetne, parirala sem jim po priliki z analfabeti na Hrvaškem.

Pa nanesel je slučaj, da sem se o resničnosti besed mojih hrvatskih prijateljic prepričala. Bila sem pri njih na obisku, pa pride k njim znanka, priprosta kmetica iz zagrebške okolice. Lepo je bila oblečena v narodno nošo, delo njenih rok. Prinesla je ročna dela na prodaj, ki jih je sama izdelala. Ima malo posestvice, redi dve kravici, je vdova, a njeni postranski zaslužek so pristna, domača ročna dela. Bil mi je zares užitek, da s kmetico razgovarjam. Koliko znanja je imela o svoji stroki! Kazala mi je stare vzorce, že njena mati jih je delala, razlagala to in ono tehniko, ter mi opisovala dele narodne noše.

Pa sem si predstavljala naše žene doma, vsaj pri nas; kje zamoreš s kmetico, ki opravlja svoje krave, govori na ta način o ročnih delih. Uvidela sem, da so imele moje znanke prav, ko so trdile, da nas je nemški duh odtujil narodnim ročnim delom — da sedaj ne poučujemo več ročna dela za narod, kar poučujemo je le surogat, ki se kmalu pozabi, ker si ne pridobimo narodne duše.

(Dalje prihodnjič.)

FR. ROJEC:

Pozabljeni.

Znano je, koliko so trpeli nekateri slovenski narodnjaki med svetovno vojno zaradi svojega odločnega jugoslovenskega in občešlovanskega mišljenja in delovanja. Med temi zavednimi Slovenci je bilo tudi mnogo javnih državnih nameščenec v najvišjih kakor v najnižjih vrstah. Nemci so jih preganjali in mučili ter jim prizadejali mnogo bridkih krivic.

Ko so bili Nemci premagani in je razpadla Slovanom sovražna Avstrija, smo postali Slovenci na Kranjskem in Spodnjem Štajerskem svobodni in hoteli smo primerno obračunati s svojimi narodnimi sovražniki. Dvignili smo zahtevo po odškodnini in zadoščenju, ki naj bi ju našim narodnim mučencem izposlovala od njihovih bivših tlačiteljev — velika zavezniška antanta. Takrat smo se vsi verovali v njeno pravičnost. Doživeli pa smo tudi v tej zadevi grenko razočaranje. Zdaj poznamo antantne sebičnejše in se več rfe čudimo, zakaj so zavrnili našo zahtevo. Hočejo kar mogoče veliko odškodnino iztisniti iz Nemcev — zase.

Bila je to neprijetna prevara, vendar smo jo kmalu pozabili. Saj se za denar nismo borili. Boli pa nas to, da se naše odločno narodno delo, ki smo se ž njim žrtvovali za to državo, ko je še ni bilo, sedaj ne vpoštevajo niti med rojaki. Pozabljeni smo in pozabljeni ostanemo tudi za naprej, ako se sami ne ganemo in si sami ne priborimo zadoščenja.

Vrli bratje Čehi, ki smo se pri njih učili dela za osvoboditev naroda in domovine, nam dajejo najlepši zgled tudi v tej odškodninski zadevi. Med njimi je razmeroma mnogo več narodnih mučencev iz za svetovne vojne in iz predvojnih časov nego pri nas, a dobili so vsi najslajnejše kulturno zadoščenje v — češki knji-

kot biti neprestani opazovalec doraščajočih ljudi, sledeč razvoju njihovih nagnjenj, zavirati ali krečiti. In če ne žanje vidnih uspehov, ne plaši se, nadaljuje svoje tiho delo; bodoči človek se bo mogoče vračal v poznejših letih v svojo otroško dobo in črpal potem iz nje to, česar ni hotel prej. Ti pa boš imel mirno zavest da si storil to kar ti velevala srce.

Vzgajaj s poukom — to naj povdarjajo tudi kritike učiteljevega delovanja v šoli. Kolikor se spominjam, se ni kritika nikdar vršila v tej smeri; govorilo se je o učnih uspehih, o vzgojnih nikoli. Nehote se obrne učiteljeva pozornost bolj na priobčevanje materijalnega znanja in to posebno pri izbiri snovi, saj je vendar to kar se ocenjuje in kar je podlaga uradnemu ocenjevanju njegovega dela. Sicer pa vsak učitelj, ki pojmuje prav svojo nalogo, to tudi brez vsakih kritik izpolnjuje, vendar je o tem videti podčrtavanje materijalne strani pouka in da se ne polaga tolike važnosti na vzgojo. V kratkem času nadzorovanja pač res ni mogoče razsoditi mnogo o vzgojnih uspehih, vendar bistro oko veččasa pedagoga bo znalo tudi to vsaj deloma premočrtati. Tudi v to smer je torej preurediti postopanje, da

gi. Popisano in s tiskom je ovekovečeno: njih delo in trpljenje za narod in domovino. Se pozni potomci bodo s ponosom brali njih imena ter se navduševali za sveto narodno stvar ob njih požrtvovalnih delih. S pomočjo te zgodovinske spomenice bo narod svoje junaške narodne mučence ohranil v hvaležnem spominu — na veke!

Najmanj vsaj tako zadoščenje dajo tudi drugi kulturni narodi svojim za domovino in narod zaslužnim sinovom in hčeram. In pri nas? Vse drvi le za materijalnimi dobički in telesnimi užutki: vse misli le na vsakdanje potrebe, a za prihodnost se ne dela. Zato so pri nas tudi na vseh merodajnih mestih pozabili na domače narodne mučence. Jako žalostno in sramotno dejstvo je, da se do sedaj niti naše narodno razumnost in niti naša cerkvena oblast še nista spomnili svoje dolžnosti, da bi one nesrečneže, ki so jih avstrijski rablji na Suhem bazarju postrelili in zakopali kakor živali ali kakor največje hudočelce, izkopali ter njih telesne ostanke položili k večnemu počitku tja, kamor spadajo. Edino Brencetovi sorodniki so dali iz lastnega nagiba prepeleti svojega dragega pokojnika na domače pokopališče na Dovjem.

Iz »Našega Glasa«.
(Dalje prihodnjič.)

ŠIRITE IN NAROČAJTE
»NARODNO PROSVETO«
CENTRALNI ORGAN UJU

BEOGRAD
UČITELJSKI DOM.

Iz Jugoslavije.

— Ali naj bodo šolski nadzorniki avtokrati in absolutisti? Po Radojevičevem načrtu so to nadzorniki. Nazor o vzajemnem delovanju nadzornikov z učiteljstvom v beograjskih merodajnih krogih še ni prodr. Zato so postavili profesorje učiteljstvu za nadzornike. »Da ne bi zavladala prevelika kolegijalnost med učiteljstvom in nadzorniki.« Napraviti hočejo zopet prepad med učiteljstvom in nadzorniki; hočejo imeti v nadzornikih zopet »nezmotljivega« Boga, ki se ga bo učiteljstvo balo in ki ga bo mrzilo zaradi tega. Po teh nazorih bi tudi na srednjih šolah ne mogel biti nadzornik profesor, ampak kvečjemu univerzitetni profesor, da bo vladal in obstojal med profesorji in nadzorniki, za avtokrate in birokrate potreben — kitajski zid. Ne napenajte strun, ki so pokale na škodo šolstvu že v Avstriji!

— Zakaj smo mi proti srednješolskim profesorjem kot našim nadzornikom? Starejše tovariše, ki so imeli svoječasno srednješolske ravnatelje in profesorje za nadzornike prismo, da nam nemudoma pošljejo poročila iz lastne prakse, ki odgovarjajo gorenjemu vprašanju. Ozirati se je le na metodične in didaktične ter šolske pogreške, na ocenjevanje učiteljevega dela, ki so izvirale iz nepoznavanja ljudskega šolstva in neumevanja položaja in težnj učiteljstva, kar je prvi pogoj za zadovoljstvo učiteljstva in uspešen razvoj pouka in šolstva. Podatke rabimo nujno, da še z večimi dejstvi podpremo naše stališče, proti nazorom g. Radojeviča in srednješolskim profesorjem — humanistom v Beogradu, ki sedaj odločujejo o naši usodi.

— Šolski nadzorniki in načrt g. Radojeviča. O tem, za nas ne malo važnem vprašanju, prinaša Narodna Prosveta št. 10, zanimiv članek iz Slovenije, ki slika naše stališče ob vprašanju okr. in viš. šol, nadzornikov. — Poleg tega prinaša ista šte. N. Pr. nadaljevanje razprave P. Fleré v načelnem stališču sloven. učit. k načrtu zakona o osn. šolah. — Za meščanskošolsko učiteljstvo je zanimiva razprava o meščanskošolskih tečajih v Novem Sadu in njih veljavnosti kot usposobljenost za pouk na meščanskih šolah.

— Načelno stališče slovenskega učiteljstva o načrtu šolskega zakona. O tem poroča »Narodna Prosveta« v 9. številki. Piše Pavel Fleré.

— Pokrajinski zastopniki učiteljstva, ki so bili od ministrstva prosvete brzojavno pozvani v Beograd, da sodelujejo v Glavnem Prosvetnem Svetu pri izdelavi zakona za osnovne šole, so: Milan Fabijanovič, viš. šol. nadz. v Zagrebu, Manojlo Ilić, ref. pokr. upr. v Sarajevu, Ivan Babić, adm. ref. pokr. šol. upr. v Splitu, Pavel Fleré, okr. šol. nadz. iz Slovenije.

— Šolske maše in vodenje otrok v cerkev. O vprašanju šolskih maš v Sloveniji, ki je doneslo toliko razburjenja že, razpravlja »Narodna Prosveta« v 9.

— Vprašanje učiteljske izobrazbe v Rep. Avstriji. Opozorjamo na temeljito razpravo o tem vprašanju v 9. številki »Narodne Prosvete« od dr. Voj. G. Mladenoviča. V kratkem bomo mi postavljeno pred isto vprašanje za našo državo, ker se bomo morali baviti z načrtom zakona o učiteljski izobrazbi na enak način, kakor sedaj z zakonom za osnovne šole. Načrt zakona o učiteljskih je izdelal nač. dr. Rajčić v ministrstvu prosvete in ga priobčimo, kakor hitro ga prejmemo.

— Pomanjkanje učiteljstva v Južni Srbiji. V Južni Srbiji manjka 319 učnih oseb v krajih, kjer se nahajajo šole, mnogo je pa krajev, kjer sploh šole še niso ustanovljene.

— Čitajte in širite »Narodno Prosveto«, naše centralno stanovsko-politiško glasilo UJU. Naj si list naroči vsaj učiteljski zbori posameznih šol skupno. Izlaja tedensko dvakrat in se naroča ter pošilja naročnino na naslov: Mih. Jović, predsednik UJU, Beograd, Kopaonicka, br. 12. — Stane za celo leto 48 Din.

— Člani društva učiteljev in šolskih prijateljev za okraj ljubljanske okolice, ki še niso dobili položnic, naj se za nje oglašajo pri predsedniku v Borovnici ali pa pri tajništvu UJU v Učiteljski tiskarni.

— Naše čitatelje in merodajne kroge opozorjamo na današnji članek »Ženska ročna dela in učiteljice«, posebno pa na oddelek o izobrazbi uč. žen. roč. del in o reformi tega pouka, ki ga priobčimo v prihodnji številki.

— Maribor. Dne 1. II. smo izročili materi zemlji ostanke vpojenega nadučitelja Antona Hrena, ki je deloval 44 let kot učitelj v Framu in St. Janžu na Drav. polju. — Bil je šoleprost dan, oba mariborska dnevnika sta objavila dne 31. I. smrt in čas pogreba, tedaj se je smelo računati na obilo udeležbo učiteljstva pri pogrebu. V Mariboru je gotovo najmanj 50 učiteljev in učiteljic, a mariborsko učiteljstvo se je izkazalo pri tej priliki s svojo neudeležbo, kajti bili so le 3 — beri in piši trije tovariši pri pogrebu — v resnici iz mesta le eden, 2 tovariša sta že iz okolice. — Pri odprtem grobu so mi prišle v spomin besede našega odličnega pesnika S. Gregorčiča: »Pravico v grob so devali, pri grobu jaz sem bil.« — Eden navzočih.

— Poroka. V ponedeljek dne 6. t. m. se je poročila tov. Cirila Golia, voditeljica na otroškem zavetišču na Prulah v Ljubljani, z ljubljanskim županom dr. Ljud. Peričem. Novorojenca sta darovala ob tej priliki znesek K 600.— za pogostitev otrok na imenovanem zavetišču.

— Odbor za šol. zakon — ljubljanske okolice se snide v soboto, 11. t. m. ob 14. uri zopet pri tov. tainiku A. Korbarju v Zgornji Šiški radi ponovnega razgovora o osnutku novega šolskega zakona.

— Prerod. Od odbora za pravni prerod naroda smo prejeli sledeče pojasnilo: Z ozirom na članek g. Černagoja istega naslova v zadnji številki se zdijo podpisane odboru potrebno, dodati sledeče pojasnilo. Nikakor ni bil namen prirediteljev shoda nastopiti zoper katerikoli stan, torej tudi ne zoper učiteljski, marveč je vladala na shodu popolna enakopravnost strank in stanov. G. Bernot, ki je govoril s proletarskega stališča, je res krenko bil čal pijančevanje izobraženih stanov. Omenil je posebno učitelje, a za temi tudi uradnike in duhovnike, rekši: »Kdorkoli je v taki službi pijan, na črno desko z njim!« Ni pa nastopil kot oficijelni govornik, marveč le v debati in beseda je bila vsakemu prosta. Kakor njemu, prav tako tudi g. Černagoju, ki je branil učiteljski stan in g. viš. šol. nadzorniku Westru, ki je pojasnjeval vzroke neuspehov šolske vzgoje. — Hvaležni pa smo g. Černagoju, da je v stanovskem listu konstatiral, kolika je bila udeležba od strani učiteljstva na shodu, ki se učiteljstva tako v živo tiče. Kako naj se izvrši prerod naroda, ako ne sodelujejo oni, ki so k temu v prvi vrsti poklicani? — Glede izvršitve shoda na to-le: Namen tega shoda ni bil ljudi dvigati k lepšim idealom, — saj je bila navzoča večinoma inteligenca, ki takega dvigavanja ne potrebuje, — namen tega shoda je marveč bil, konstatirati sedanje žalostno moralno stanje ljudstva in dati splošne smernice za delo preporoda. Dvigati ljudstvo k lepšim idealom, to je pa zdaj stvar podrobnejšega dela, h kateremu prvni vrsti uludno vabimo cenjeno učiteljstvo. — Odbor za pravni prerod naroda.

— Iz Celja se nam poroča: K dopisu iz Mokronoga (glej »Učit. Tov.«) glede predstave mladinske igre »Kralj Matjaž« (spisala Marica, glasbeni del od Cirila Preglja) si dovoljuje podpisane pripomniti, da je bila premiera te igre v celjskem

dovo) 1921, kjer je dosegla vsestranski uspeh in se je zbog tega igra še dvakrat ponovila in sicer 29. junija in 12. julija l. l. V celjskem lok. časopisu »Novi Dobi« je bila predstava od ravnatelja Jos. Brinarja in dr. Stanko Sajovica nadvse ugodno ocenjena; saj sta pa tudi naša tovariša Stanko Gradišnik kot režiser in Ciril Pregelj kot komponist glasbenih točk, izlila v to krasno prireditev vso svojo umetniško dušo. Nekatere malenkostne nedostatke, ki so se pri režiji opazili, je pisateljica odpravila, in tako je danes to delo zelo priporočljivo za mladinske odre zlasti iz oziroma, ker ima ta mladinski igrokaz namen utrjevati v našem ljudstvu ljubezen do našega že neštetokrat težko preizkušenega naroda ter vzbujati požrtvovalno zanimanje za naše še neodrešene brate na Koroškem in v Primorju. — Opozorja se obenem, da so glasbene in plesne točke (9 po številu) v lični opremi že izšle v založništvu Vilko Weixla v Mariboru. — Joško Bizjak, naduč.

— Albansko spomenico sta dobila v Ljubljani gg. Josip Jeras, strokovni učitelj in Vitomir Jelenc, sin našega povečenika UJU, ki sta se udeležila kot prostovoljca srbske vojske umika čez Albanijo. Spomenica visi na zelenem, črno obrobljenem traku. Pod kraljevo krono razprostira beli orel svoja krila. Na eni strani je glava kralja Aleksandra z napisom: »Svojim ratnim drugovin« — Aleksander. Na drugi strani je napisano: Za vernost otažbini. 1915.

— »Opanci više v mojem salonu«. V tem poročilu zadnje številke je tiskarski škrat ponagajal, da se je tekst nekoliko pomešal, kar naj čitatelji upoštevajo.

— Zaročila se je naša vrla tovarišica gđc. Inka Karbova, učiteljica pri Sv. Križu pri Ljutomeru z g. Viktor Kladnikom, inženirjem v Ljutomeru. Čestitamo!

Vestnik učit. ženskih ročnih del.

„Danes ima srp v rokah...“

»Učit. Tov.« 26. jan. 1922.

Ne spadam sicer med one učiteljice ženskih ročnih del, ki so jih na zadnji seji višjega šolskega sveta menili z gornjimi besedami, vendar moram reagirati na to nenavadno — označbo.

Srp v rokah vilitič vrši ženska poljsko delo, ki je že marsikakega poeta navdušila do izraza lepih, vzvišenih misli: sploh je žetev žita pri raznih narodih — in ne najmanj pri slovanskih — zelo poetično shvatanje opravilo. Mislim torej, da bi ravno to opravilo ne bilo v nečast slovenski deklici, ki začuti v sebi željo postati učiteljica žen. ročnih del. Edmond d'Amicis opisuje v svojem romanu »Il romanzo d'un maestro« učiteljice, ki ostanejo tudi po doseženi učiteljski službi zveste običajem seljakinje, ki obdeluje svoj vrt in polje v krilu preproste žene, ter tudi v nedeljo ne nosi svilnate obleke.

Mislim torej, da delo, pošteno delo preproste žene ne more biti ovira postati učiteljica ž. r. del, ako se ugodno drugim stvarnim pogojem. Vem, žal se predobro, da je dosedanja pripravljalna izobrazba učiteljic ž. r. d. prepričala, a krive temu niso te učiteljice same, ampak oni, ki so doslej imeli nalogo to izobrazbo voditi. Statut naših učiteljskih obsegov tudi določbe v enoletnih tečajih za izobrazbo učiteljic ž. r. d. v katere imajo pravico vstopiti najmanj 17 let stare deklice na podlagi vsprejemnega izpita. Zakaj pri nas v Sloveniji ni bilo ne pod prejšnjo, ne pod sedanjo upravo tečajev v smislu tega statuta, mi ni znano, vem pa, da je bilo to zanemarjanje pouka ž. r. d. na osnovnih šolah. Kot surogat takih tečajev so se pa posamezne ženske pripuščale k izpitom kot privatistkinje in tam seveda se je večkrat premilo sodilo.

V tem je glavni vzrok slabih učnih uspehov takih učit. ž. r. d., ne sme se pa pozabiti, da se ta predmet sploh bagatelizira. Saj se ne zahteva niti od š. voditeljev niti od nadzornikov, da imej vpogled v bistvo tega pouka.

Čehi so že pred več leti ustanovili za ž. r. d. posebne ženske nadzornice, izišle iz vrst učiteljic ž. r. del, pri nas se doslej to ni mislilo. Ne bilo bi pa nič preveč, če bi za vse šole — osnovne, meščanske in ženska učiteljska — določile pokrajinske nadzornice ž. roč. del.

Če se pa z gornjimi besedami misli na premalo — modernost učiteljic ž. r. d., mislim da ni ravno prva naloga učiteljice — in bodisi že naučna ali večšinska — preveč slediti izumom pariških krojačev.

Klementina Vrščajeva,

učiteljica ženskih ročnih del na državni